

Nr 6

Näringsutskottets betänkande i anledning av motion om en regional utjämning av priserna på bensin och olja.

Ärendet

I motionen 1973:1484 av herr Lindberg m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att initiativ tas för att åstadkomma en utjämning av priserna på bensin, motorbrännolja och eldningsolja mellan olika regioner i landet.

Motionen

Priserna på bensin, motorbrännolja och eldningsolja i Sverige varierar, framhåller motionärerna, med hänsyn till en zonindelning som motiveras med att kostnaderna för oljebolagens distribution är olika i skilda delar av landet. Priserna blir härigenom högre i Norrland, särskilt i dess inland, än i övriga delar av landet, något som utgör en belastning för företag och enskilda personer i Norrland. Även om prisskillnaderna på bensin och motorbrännolja i ören per liter inte synes iögonenfallande gör de stora avstånden i Norrland och den i samband därmed betydligt högre förbrukningen att dessa prisskillnader får ett synnerligen kraftigt genomslag, hävdar motionärerna. Prisskillnaderna uppges vara större för eldningsolja än för bensin och motorbrännolja. En prisutjämning framstår för motionärerna som synnerligen angelägen. Kungl. Maj:t anses därför böra ta initiativ till förhandlingar med oljebolagen för att förmå dem att tillämpa enhetliga priser i hela landet.

Uppgifter i anslutning till motionen

Prisförhållanden

Prissättningen på bensin och dieselolja behandlades av bensinhandelsutredningen i betänkandet (SOU 1970:24) Rationell bensinhandel. Priserna på dessa produkter varierar geografiskt genom att oljeföretagen tillämpar frakttillägg. Områdena omkring importhamnarna – ett 20-tal – kallas nollzon, områdena närmast däromkring – större delen av Götaland och Svealand samt Norrlands kustland – 1-zon och övriga landsdelar 2-zon. Pristillägget för de båda sistnämnda zonerna är ett respektive två öre per liter. Tidigare fanns ytterligare zoner med upp till fem öres pristillägg. Alla frakttillägg utöver två öre slopades emellertid år 1967.

Bensinhandelsutredningen framlade inte något förslag i fråga om den här angivna prisdifferentieringen. Beträffande normalkonsumentens drivmedelskostnad påpekade utredningen att den enligt motororganisa-

tionernas kalkyler utgör ungefär en femtedel av den totala bilkostnaden och således inte är "så betydande som man vanligen föreställer sig".

Tidigare behandling av frågan

Kommittén för näringslivets lokalisering föreslog i sitt betänkande (SOU 1963:49) Aktiv lokaliseringspolitik att förhandlingar skulle upptas med oljebranschen i syfte att få till stånd en utjämning av fraktkostnaderna för drivmedel, dock endast avseende zonerna 3–5. Skulle denna väg inte vara framkomlig borde möjligheterna att införa en clearing i statlig regi övervägas. I propositionen 1964:185 anförde chefen för inrikesdepartementet bl. a. att frågan om dessa frakttillägg behandlats i riksdagen ett flertal gånger och att förslag om utjämning av bensinpriset genom skattedifferentiering därvid tillbakavisats. En allmän prisutjämning enligt kommitténs förslag skulle komma att innehålla inslag av permanent driftsubvention som inte borde förekomma. Härutöver framhölls att om det kunde påvisas företagsekonomiska skäl för en utjämning av drivmedelspriserna initiativ härtill torde komma att tas av berörda intressenter. Bankoutskottet avstyrkte och riksdagen avslag motionsyrkanden som i anslutning till propositionen framfördes om en differentiering av bensinskatten i prisutjämnande syfte (BaU 1964:48).

I motioner 1965 upptogs den nyssnämnda kommitténs förslag om förhandlingar med oljebranschen i det angivna syftet. Bankoutskottet (BaU 1965:6) erinrade om vad chefen för inrikesdepartementet uttalat föregående år och avstyrkte motionerna, som också avslogs av riksdagen. På bevillningsutskottets hemställan (BeU 1965:16) avslogs samma år en motion om differentiering av bensinskatten. År 1966 avvisade bankoutskottet (BaU 1966:12) och riksdagen ett förslag att den då aviserade bensinhandelsutredningen skulle få i uppdrag att pröva frågan om en för inlandet och glesbygden fördelaktigare differentiering av drivmedelspriserna. Utskottet framhöll dock att utredningen kunde väntas framlägga material av betydelse för en bedömning av prisutjämningsfrågan. I svar på en enkel fråga vid 1969 års höstriksdag meddelade chefen för finansdepartementet att inga förslag till åtgärder för att utjämna bensin- och oljekostnaderna för de inre och nordliga delarna av landet var under övervägande (AK 1969:34 s. 10). I motioner 1970 föreslogs att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om prissättning av flytande bränsle och drivmedel i Norrland i likhet med vad som tillämpas i övriga delar av Sverige. En prisutjämning ansågs kunna åstadkommas exempelvis genom en differentierad beskattning av flytande bränsle. Bankoutskottet (BaU 1970:80) ansåg liksom tidigare att ett initiativ av berörda intressenter var den enda framkomliga vägen att uppnå en utjämning av drivmedelspriserna och avstyrkte därför förslaget om en utredning i ämnet. Riksdagen avslag motionerna. Motioner med förslag om skattedifferentiering avslogs även av 1971 och 1972 års riksdagar (SkU 1971:53; SkU 1972:47).

Utskottet

De berörda prisdifferenserna betingas helt av skillnaderna i fraktkostnader olika regioner emellan. De utgör sålunda en del av ett större problem som har blivit särskilt beaktat i de senaste årens regionalpolitiska reformverksamhet. Ett statligt regionalpolitiskt transportstöd till det norrländska näringslivet infördes 1970; det är emellertid inriktat på transport av helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat inom och ut från stödområdet. En regional trafikplanering håller på att genomföras. För att förbättra de trafikpolitiska förutsättningarna för en samhälls-ekonomiskt riktig utveckling av transportsektorn har hösten 1972 tillkallats sakkunniga för utredning av olika trafikpolitiska frågor. De sakkunniga skall bl. a. överväga möjligheterna att anpassa SJ:s taxor på längre avstånd så att de i större utsträckning kommer att ligga i linje med samhällets allmänna regional- och näringspolitiska mål. De skall vidare överväga åtgärder för att främja en rationell utveckling av godstrafiken på landsväg.

Även om den nu nämnda verksamheten inte direkt tar sikte på de förhållanden som behandlas i motionen, bör dessa enligt utskottets mening inte förbigås i sammanhanget. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t kommer att tillse att frågan om en regional utjämning av priserna på bensin och olja på lämpligt sätt aktualiseras i det fortsatta arbetet med regionalpolitisk planering inom transportsektorn.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1484 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 20 februari 1973

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Wirtén (fp), Blomkvist (s), Wååg (s), Hovhammar (m), Svensson i Malmö (vpk), Jonsson i Husum (s), fru Hambræus (c) och fru Hansson (s).

Reservation

av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Wirtén (fp) och fru Hambræus (c), som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen. Det nuvarande systemet för prissättning på drivmedel och eldningsolja innebär att de som bor mest avlägset och i de kallaste delarna av landet

tvingas att betala ett högre pris för sin större konsumtion av dessa produkter. En prisutjämning skulle för enskilda och företag i Norrland betyda mycket, samtidigt som prishöjningen för konsumenterna i övriga delar av landet skulle bli mycket måttlig. De praktiska problem som är förenade med en utjämning av priserna på oljeprodukter synes utskottet vara överkomliga.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1484 hos Kungl.

Maj:t anhåller att åtgärder vidtas för att åstadkomma en utjämning av priserna på bensin, motorbrännolja och eldningolja mellan olika regioner i landet.